

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,
на по године 2 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 ф., на по год. 3 ф.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., у злату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштомском
услугом непосредно админи-
страцији „Гласа Црногорца“ на
Цетиње, или отирањем поштом
на коју драго пошту, а
коме је наручије, г. Перу Ража-
дановићу, к. и. агенту у Котор,
Дописи се шаљу уредништву.
Рукписи се не враћају.За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цео-
ра по 3 новчића за први пут, а
за сваки даљи пут по 2 новч.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ.

— Њ. Краљ. В. Господар и Њ. В.
Књаз Мирко отпутовали су у Бар
у понедељник— Г. Маркиз Кастелбјанко сти-
гао је из Рима са свога допушта на
Цетиње.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 13 априла.

Тулонски састанак на првом мјесту занима јевропску штампу, која се труди већином да му смањи политички значај. Ту се особито одликује њемачка штампа, којој петроградско „Н. Време“ овако одговара: „Као што је и требало очекивати, њемачка штампа труди се на сваки начин да смањи значај појаве италијанске ескадре у Тулону. Опремање великог бродовља, у састав којег су ушли најлепши бродови, назначење старог Војводе од Ђенове за начелника те ескадре, коју је послао Краљ Виктор Емануил специјалном цијели да поздраве од стране Италије Пресједника француске републике — све то њемачки листови свде на просту измјену етикете, одричући сваки политички значај свему ономе што се у Тулону збило.“ Полемизирајући о томе са њемачким листовима, петроградски лист овако завршује: „Али да ли је искрено то задовољство, које показива њемачка штампа, поводом држања италијанске владе и њеног изванредног представника у Тулону? Да ли су збиља у Њемачкој тако увјерени, да се појава италијанске ескадре у Тулону неће ни у колико одазвати на тројни савез, о обновљењу којег већ се сада стара њемачка влада? Да ли су збиља састанак Војводе од Ђенове са Пресједником Лубетом и оми телеграма, измијењени између Пресједника Лубета и Краља Виктора Емануила, поводом тулонског састанка, у којима се први пут званично појавио „пријатељ Италије — Француска“ и „пријатељ Француске — Италија“ тако иниферентни у политичким односима? Кад би тако збиља било у самој ствари, трудно да би у Њемачкој подувивали, као што сада чине, ту околност, да се пријатељска посјета њемачког Престолонаследника у Бечу срећно случила при свршетку званичних свечаности у Тулону. А у осталом, ако су у Њемачкој задовољни састанком Војводе од Ђенове и Пресједника Лубета, тијем боље: у Француској су и у Италији тулонским састанком одиета врло задовољни. Не преостаје друго него радовати се, што су тијем сви задовољни.“

У Пекину се збио малер „свјетском“ маршалу Валдерзеу, те је морао од пожара царског дворца кроз прозор скочити, да живот спасе, дочим је добро познати са хашке конференције генерал Шварцхоф ту изгорно. Тијем поводом петроградско „Н. Време“ пише: „Без сумње, последне вјести из Пекина морају производити тежак утисак на Цара Вилхелма. Пожар дворца, за вријеме којег је изгорјела и „негарјама“

кућица грофа Валдерзеа, а особито трагична смрт генерала Шварцхофа, која је следовала тако брзо на убиства капетана Барча (убио га је на пут један млади Китајан, ком је силни Њемац канџијом одговорио на уљудни поздрав) — све то у свези са другим непријатним вјестима из Китаја није могло да не дјелује на осјетљиву царав Цареву. Свак ће се још споминати бесједа, које је њемачки Цар држао при отпављању војске у источну Азију под командом Валдерзеа. Цар је гледао на борбу с Китајцима, као на нови крстоносни поход. Погубити дракона, који је пријетио „освештеном благу народа“, а уз то извојевати својој држави чврт положај на далеком истоку — та је двојструка цијел одушевљавала Цара. И изгледало је, да му је судбина наклоњена. Услед убиства Кетелера, Њемачка је добила преимућство да стане на челу држава, које су биле послале своје силе, да освоје град, у ком је било извршено то убиство, у ком су страдали у опсади а можда већ и погинули преставници осталих држава. Сагласје је било постигнуто, да савезним војскама управља главни заповједник Валдерзе: њемачки фелдмаршал је стао предводити војске, не само јевропске, него цијелог свијета, који је био устао против „жуте бјезде.“ Цар Вилхелм је морао преживјети часове великог душевног узбуђења, кад је предао Валдерзеу фелдмаршалски штап и позвао да га јаче држи. Томе штапу повјерљива се будућа слава Њемачке, и паде у првенствујућу улогу у свјетској политици. Али је судбина друкчије хтјела. Зидови Пекина пали су под ударом војске, коју је предводио руски генерал. Што је било херојскога у Китајској опсади, свршило се без њемачког фелдмаршала. Таку, Тјанчин, Пекин — ове три етапе ослобођењу посланика једине разумне цијели борбе са Китајем, биле су постигнуте без грофа Валдерзеа. Мапта о подвизима, који су имали свијет задивити, и о свјетском признању значаја њемачке команде — све се прахом разлећело. „Али мора да се још што збуде тамо по печелијским равницама“ — мислили су у Берлину. Послушан војничкој дужности, фелдмаршал је остао чекајући подвига. Али су текли дан за даном, а случајева за подвиге није било. Казнене експедиције нијесу могле задовољити самољубље фелдмаршала. Уз то, на једној од тих експедиција погинуо је граф Јорк, не у боју, него задовољен угљеном. Ту скоро су напли мртва капетана Барча. Убицу су нашли и он је сам признао, да је стријељао у њемачког официра из личне освете, и из мржње на иностранце. По свој прилици та иста мржња била је узрок и пожара, који је изгорно дворец Царичин, у ком је живио граф Валдерзе са главним штабом. Платеће развалине дворца погребле су под собом нову жртву — генерала Шварцхова. Али, зар је на такву смрт Цар Вилхелм шаљао своје љубљене офицере? Он је мислио, да ће они гинути у боју за величину Њемачке, за побједу Хришћанства, а не од пожара, не од осветничке руке незнада. Да се могао такав резултат предвидјети, по свој прилици сва политика Цара

Вилхелма у Китајској крпзи била би сасвим друкчија. У самој ствари, што је дало Њемачкој њезишно изванредно учешће у догађајима на далеком Истоку? Огромне расходе и незадовољство већине њемачког народа. Каквом горчином су дисале ријечи Царове, пошто је оздравно од ране, коју је добио при бременском покушају! „Царева власт се поколебала у свом угледу, незадовољни елементи осмјољвају се подизати глас“ — то су горка признања на која је био принуђен Цар, који све своје мисли посвећује величини отаџбине и појачању моћи врховне власти. Очеvidно, њеко је погријешно — Цар Вилхелм или историја. У историји ипак није риједак случај испочетка шумни успјех екзотичких подухвата, а за тим њихов неуспјех, ма куд се управљала та подухвата — у Мексик, у Китај или у Багдад..“

Посјета француског министра иностраних дјела г. Делкасеа у Петрограду одма послје тулонског састанка производи нови огромни утисак у политичком свијету. Наравно, органи разних политичких кругова, ту посјету тумаче нагађајима њима најмилијима, али у ствари сам факт остаје од велике политичке важности. Само нека нагађања, као на прилику, да г. Делкасе има задатак, да у Петрограду рашћера сумњу, изазвану њемачко-француским све бољим односима, много ће напрати, да се на смију, особито послје тулонских манифестација.

ТУЛОНСКИ САСТАНАК

Италијанско бродовље Извјесни листови избјегавали су да говоре о тулонским свечаностима и појавама, на је тако и бечки „Кор. Биро“ хтјело да нас поштеди овога пута; али важност догађаја не допушта нам, да бар бјидеу слику тих знаменитих дана Тулонских не донесемо нашим читаоцима, тијем прије, што су и српски листови, зависни од оних извјесних листа, врло мало што из Тулона донијели. Ми ћемо се држати римске министеријалне „Трибуне“, којој је природа догађаја налагала највећу уздржљивост, и за то су њени извјештаји морали бити најтачнији.

Прије свега састав ескадре, која је из Специје у Тулон стигла под командом Војводе од Ђенове, најстаријег члана Савојске Куће, импонира. Ескадра је била овако састављена:

Оклопнице првога разреда: 1. *Лепанто*; 2. *Сибилла*; 3. *Сардења*; 4. *Дандоло*; 5. *Моровани*; 6. *Дориа*;

Оклопнице другог разреда: 7. *Гариб. б. д. и*; 8. *Карло Алберто*; 9. *Варезе*; 10. *Партекопе*;

Оклопнице шестог разреда: 11. *Азор. дат*; 12. *Уракиа*;

Торпеднице: 13. *Лампо*; 14. *Дардо*; 15. *Фулминс*.

Дочен у Тулону. Ово је главна ратна лука француска, у којој је француско бродовље свечано скићено заставама, са два руска брода. Нарочито је доша још један шпански ратни брод, да учествује у свечаностима. Два параброда и велики број парабродина и барака, исклићени заставама француским и италијанским, пуни народа, иду у сусрет италијанског бродовља, скојеј почиње грмљава топова, а бродови из луке и тврђаве одговарају.

Тек се италијанско бродовље усидрило, адмирал Бомон са осталим властима ратне луке иду на „Лепанто“ да поздраве добродошлицом изванредног посланика италијанског Краља. У исто доба на адмиралски брод два телеграфска чиновника телеграфском жином долазе на службу Војводе од Ђенове.

Одушевљење народно не може се описати. Војска задржава таласе народа. У

трофејима француских и талијанских за-
става свуда се петице грб Савојски. Ври-
јеме је прекрасно. Народна напетост нај-
већа. Очекивао се Војвода да одирати по-
сјету адмиралу Бомону у поморској пре-
фектури, али је била близу вечер, тако је
посјета одложена до сјутридан у јутро, на
наш страши уторник, а свијетли римски.
Уз то је одма било дозвољено публици да
походи италијанско бродовље, а италијан-
ским официрима и мрнарима да ишају на
сухо. У вечер су италијански официри и
мрнари по кафанама братимили се са фран-
цуским; и кад су се њеки италијански
официри појавили у позоришту, одма је
засвирала оркестра италијанску химну, па
француску, шпанску и руску.

Дан други. Кад се Војвода кренуо са
свога брода, да одврати посјету, са тврђаве
отпоче грмљава топова. На пјачу од арсе-
нала војска је упарана задржавала мно-
штво народа. Контраадмирал Ђигорд, са
својим главним штабом, догоглав, дочекао
је Војводу од Ђенове, који је прегледао
војску уз свирање музике италијанске
химне. Послје смотре Војвода се прибли-
жио генералу, који је заповиједао војском,
називши му своје највеће задовољство.

За вријеме ове војничке параде вла-
дала је тишина; кад је Војвода кренуо у
колима са пратњом, између двоструких
швалпра војничких, пут префектуре, пра-
тило га је народно одушевљено клицање:
„Живијела Италија!“ Војвода се са неким
почастима повратио из префектуре на свој
брод.

Послје подна, у пратњи адмирала
Бомона, Војвода је прегледао двије најно-
вије француске крстарице и шпанолске
оклопнице; дочим је контраадмирал Коле-
лети одирао остале посјете властима.
Читав дан су цијеле флотилје парабродина
возиле народ на италијанско бродовље, а
мрнарима италијанска на сухо излазила.
Град је био пун мрнара италијанских,
француских, руских и шпанских, а же-
љезнички влакови из Нице и Марсеља то-
лико су мноштво странаца довозили, да
већ ови нијесу могли налазити стана, него
су морали цијелу ноћ провести по улицама
или по разним локалитима.

У позоришту се поновила демонстра-
ција гостима. На захтјевање публике орке-
стра је свирала народне химне: италијан-
ску, руску и шпанолску. Најпослје је сви-
рала химну бурску уз најтоплије овације.

Дан трећи. У сриједу свечани дола-
зак Пресједника републике Лубета из
Нице са француском ескадром, изостава-
мо описивати, јер се у неколико може
себи преставити дочек главе републике у
овој ратној луци и на овом међународном
састанку.

Војвода од Ђенове са својим главним
штабом, дочекао и праћен са краљевским
почастима и одушевљеним овацијама мно-
штва народа, иде у поморску префектуру,
гдје је одео Пресједник републике, да му
наручи поздрав италијанског Краља.

Војвода и г. Лубе остали су сами у
разговору двадесет минута, и тада је Вој-
вода предао Лубету орден Алунијате,
који још ниједан пресједник републике
није добио. Послје тог тајног разговора
Лубе је преставио Њ. Краљ. В. своје ми-
нистре, а Војвода Лубету официре свог
главног штаба. Г. Делкасе министар ино-
страних дјела предао је Војводи велики
ред „Почасне Легије.“

Војвода је био одпраћен са великим
перемонијалом као при доласку, уз акла-
мације публике, која исузња улице и све
прозоре. Сви мушкарци с поштовањем подику
клобуке на проласку високог госта, а жен-
ске машу марама. Данашње овације Вој-
води много су одушевљеније од јучераш-
њих.

Тек се Војвода од Ђенове опростио
са Лубетом, овај је управно Краљу Ита-
лије сљедећу депешу:

„Величанство! Њ. Краљ. В. Војвода
од Ђенове сад ми је предао у Ваше име
ред Алунијате, и ја хитам да захваљују
Вашем Величанству најискреније на овој
прениској свијеточи пажње и нашег при-
јатељства. Молим Ваше Величанство да
изволи примити моје топле најбоље жеље
за славу нашег краљевања, за срећу Ње-
зиног Величанства Краљеве, и за срећно
остварење благосиља Краљевеке фами-
лије, и најпослје за напредак Италије,
пријатељнице Француске.“

Најприје је одговорио Лубе здравicom Тулону, која се односи на унутрашње односе француске, па Војвода од Бенове, захваљујући му на здравци и на срдачном дочеку италијанског бродовља, и паражвајући жалост, што мора тако брзо оставити племенити град, али да ће сачувати лијепу успомену овог догађаја у њему докле живи. Пије у здравље пресједника општине и Тулона, Пресједника републике и војске сухопутне и поморске француске. Велико аплаудирање прихватило је ову здравцу Војводу.

Послије банкета, ту су се растали Војвода од Бенове и Лубе. Општа је био најердачнији. У неколико пута стискоше један другом десницу најпријатељскије. Војвода се уз најодушевљеније акламације повратио на Лепанто.

Преко банкета тулонска општина по обалама лучким приредила је велике артифицијалне ватре. Мноштво народа одушевљено је поздрављало главне фигуре, које су представљале Француску и Италију.

У 11 сати је Лубе отпутовао у Мотелимар, а официри обају народа састадоше се у поноћа на веселој игранци у дворанама „Трговачке кафане“.

Званичне свечаности дакле завршиле су се у четвртак вечер.

Незванични дво. У званичном је програму стало, да у петак одлази италијанско бродовље, али ћемо видјети да не одлази.... што извјештачи министеријале „Трибуна“, у оправдање пред „тројним савезом“, приписују „ружном времену“.....

Међу тим италијански официри били су позвани на ручак по француским бродовима. Пријатељство између официра француских и италијанских, које се ту видјело, дотрапа још с Крита, гдје су се упознали, братињени се. Поподне, официри излазе на сухо, да учествују у „битци цвијећа“ на тулонском корцу. Тулонски буварии препуни су народа, тако исто сви прозори. Пролазе кола, окићена цвијетним вијенцима, пуна официра и мрнарца обају народа. Из кола се сипље цвијеће, и опет мноштво баца цвијеће у кола. Битка постаје све жешћа, а мноштво из хиљада гласа кличе: „Живјела Италија!“

Такођер се замеће жестока битка конфетима, што даје повода веселим инцидентима између господи и официра обају народа. Већ су сви побратимљени у њој радости. Рекло би се, вели извјештач „Трибуна“, да данашњи дан хоће да закопа старе веспоразуме под кишом свијећа, док се лепршају намињане заставе двију држава. Данас продире и изливља весело и громк ова јужна душа, створена за свјетлост и за радост бучну. Са булевара подиже се неизмјерни жамор. Музике свирају и мијешају се с клицањем и аплаудирањем. Клифети се сипљу као град на мноштво по тротоарима. Кроз облаке појављује се сунце кад и кад као да благосиљње ово слободно обновљено пријатељство. Пред вечер је

книш прекинула ово народно весеље, али није покварила, јер се наставило по разним локалитима.

У вечер је Војвода од Бенове дао велики објед амираљима и мрнарцима француској на Лепанту. Владало је најердачније расположење за трпезом. Војвода је овако вапио: „Находећи се међу поморским официрима, држим да сам у фамилији; за то ћу се ограничити, да вам изрзим све моје задовољство што се још једном налазим међу француским поморским официрима, које сам имао прилике више пута да опцијем, и чију сам најбољу успомену вазда сачувао. Зато напијам француској мрнарци, па и овом приликом пијем у здравље државне главе, г. Пресједника!“

Одговорио му је амираљ Де Метре, напоменувши да је и прије имао срећу да се састаје са Војводом, и напио је италијанској мрнарци, желећи да је и унапријед овако чешће гледа. Још је напио Краљу и Краљима Италије, Војводи од Бенове, и напретку италијанског народа.

По обједу је Војвода пошао на игранку у Великом Позоришту у част италијанских официра, док је у Казину била приређена игранка за подорицире. Битка цвијећем и конфетима већ је била установила фамиљарну самагарије; игранке су довршиле дјело. Ту је било више фамиљарности него етикете. Неописиве овације дочекале су Војводу од Бенове, такођер испратиле, послје бифета, гдје се пило шампањско.

Пошто се удаљио Војвода од Бенове француски амираљ посетио је игранку подофициреку, гдје су се задржали љубазно ословљавајући италијанске подофицире.

Ове свечаности су испале највеће и најбучније с братимљења постигнутог, без поврјеле пристojности, хвала пристojном државу италијанских мрнарца, ком се ових дана постојано и једоводушно дивило.

Руси, којима је био велики петак, нијесу учествовали ни у битци цвијећа ни на игранкама.

У суботу су италијански официри прегледали једнако, у групама по десет, предвођени арсеним француским официром, који им је показивао и тумачио што треба.

У подне је био ручак на амираљском француском броду у част Војводе од Бенове и италијанским официрима. Уз то по свима бродовима италијанским били су позвани на ручак француски официри. Ту су се измеђинале здравце најердачније.

У пркос великог вјетра, који не да италијанским бродовљу да већ једном креће из Тулона... Њ. Краљ В. Војвода од Бен је посетио је послје подна брод — школу артиљеријета.

У вечер су опет италијански официри са француским до касно били по кафанама, театријама и другим састанцима, свуда братски дочекивани. Има ли су допуста за сву ноћ.

У недјељу је Војвода од Бенове са својим главним штабом пошао на Сент Луј да слуша мису, послје које се опростио

са француским амираљом и официрима најљубазније. Па се одма италијанско бродовље стало крећати, уз грмљаву топова са свих бродова, и клицање мрнарца: „Ура!“

Закључак. Они, којима није мпо овај састанак, и који се за то труде за му мање значај, веде да је дочек у Тулону руског бродовља назад седам година био много одушевљенији, забрављајући да Русију нијесу задржавали никакви обзир, а да Италија још припада тројноме савезу. И кад се то узме у обзир, овај дочек италијанског бродовља није мање значајан од оног дочека руског бродовља.

Простор листа не допушта нам, да доносимо разна мијења јевропске штампе, која сва то потврђују, и која неључују оно тврђење извјесних листова да је ова посјета била из прсте етикете као повраћање посјете у Каљариу. Против тога тврђења најбоље говоре сами факти, које смо на више изложили.

Осим тога „Трибуна“ доноси, да су се, поводом тулонских свечаности, измијениле депеше између италијанских државника, који су допринијели зближењу француско-италијанском, и француског министра иностраних дјела Делкасеа. Па доноси телеграм Делкасеов бившем италијанском министру Луцатију, у ком га увјерава о свом „вјерном пријатељству“. Па исти лист завршује: „И другим италијанским државницима, Висконти Вености, Рудинију и т. д. влада француске је овим поводом изразила признање.“ А познато је, да су први италијански министри иностраних дјела Рудиниј и Висконти Веноста отпочели на овом радосном дјелу радити.

Сви су почетци тешки, али добар почетак је напала дјело довршено.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Скадар.) Др. Јован Радонић у ново-садском „Бранику“ у једној „прти с пута“ пише о прошлости Скадра:

„Већ у другом вијеку прије Христа сучељавашу се ондје интереси западнога културнога племена Римљана са најкадашњим становништвом оних крајева, ратоборним Илирима, и напосок некултуран народ подлеже културнијем — престоница илирског краља Генција, стара Скадра, паде у руке Римљана. Старо Илирско становништво повуче се пред римским у брговне, а Скадра доби римски облик те под римским царем Диоклецијаном постаде једно од најглавнијих мјеста провинције Превалине. Днобом велике но труде римске царевине потпаде Скадар и околна му под илечну римску царевину, која послје доби назив Византије, по граду Византу, данашњем Цариграду. Но на брао па ће нови, некултурни народи око Истока заузвати и на вратима Византа па појурити и према Јадранском мору, те загорити римском становништву у градовима, а међу

тим градовима Скадру или старој Скодри. Међу новим дошљацима истичу се жестоким нападама особито Словени међу којима бјеше и језгра данашњег нашег народа, те стјешњавају римско становништво међу зидне градеке а старо напосок потискују још више у планине. Но стара Византија одржава надмоћ над новим дошљацима, бранећи се за дивно чудо у једно исто вријеме од арапске навале са Истока и варварске анарско-словенске са Запада.

Десети вијек историје балканске одликује се великим напонам словенских племена да се отму превласти византијској. Самуило, цар македонских Словена, осваја провинцију драчку, а српски књажевци утврђују се око данашњег Скадра. Узалуд Василије II. Македонац обара Самуилову државу и потчињава балканске Словене до Дунава, узалуд све то, јер након његове смрти (1025) настаје слабост у читавој византијској империји, а на Западу се стварају нове државне творевине, па међу њима и краљевина српска под Михаилом и Богдином са престоницом у Скадру. Скадар је дакле колијевка старе српске краљевине и неће дуго проћи, па ће у другој половини XII. вијека, и то за владе словитог цара Манојла Комнина, смисљеном радњом Стевана Немање да коначно приђе у српске руке. Ту у Скадру и питомој долини Бојане проводили су српски престолонаследници, наслуђујући се јужним воћем и словитим вином, чега не бјеше у унутрашности српских земаља.

Друга половина четрнаестог вијека је на жалост доба распадања српске државе и цијепања на поједине области, скоро независне од царске средњине власти. Смрт цара Душана је обртна тачка са које почиње пропадање. У том времену велики дво Зете са Скадром заједно присвајају Балшићи, држећи га стално до 1396., које га године Ђурђе Срацимировић Балшић продаде Млечанима. Од тога времена судбина Скадра наредно је нестална. Налазећи се час у рукама сина Ђурђе Срацимировића Балше II., час опет као својина Млетака, а час опет као саставни дво српске депотовине под деспотом Ђурђем Вукотићем, паде најпослије у руке Турцима 1478. године. И нестале оне парне слике од разних државица на Балкану, изгубише се они силни владари и знаменита господа и утврди се крајем XV. вијека један господар на Балкану, велики господар турски.“

О свом борављењу у Скадру даље наставља:

„Упутимо се тврђави скадарској, средњовијековном Росафу, названом тако у XII. вијеку од кадућера знаменитог манастира св. Срља и Вака чије се рупишне виеде још и данас на лијевој обали Бојане, мало јужније од Скадра. Мене је у тврђави поглавито занимала црква св. Стевана, коју Турци претворили у џамију, чувајући ондје још до у XVII. вијек оргуље, које су у тој цркви затекли при освојењу. Осим тога са скадарске тврђаве за цијело је крапан

врата суједу. Све што су Китајци починили против осталих држава не може се ни сравњивати, и они су за то већ страшно кажњени. Само још ми, готово не освећени, и даље страдамо економски од хаоског стања у Манџурији, губимо вријеме и силе на задовољство трећих. Није ли вријеме омамјети се?“

Од свих држава, које могу чинити притисак на Китај, по свом географском положају, Русија заузима прво мјесто. Кад би она хтјела, сјутра би Кашгарија, Монгалија уз нас припала, лишивши Китајску владу не само половине области, него и остатака њеног престоја у Азији. Други народи хоће да одуму Китајском двору и оно чим не располаже. Ми бисмо могли анектирати крајеве, који одавно жеде наше поданство, али то не чинимо из начела и по урођеној нам великодушности. Али ипак, нећемо нас побудити сам Китај својим понашањем према нама, да учинимо што нам је историја намијанила, и против наших искрено мирољубивих и конзервативних намјера?

Када на западу најпослије схвате, како је савремени политички положај неоснај, у штамини и по кабинетима опет ће се подићи глас против Китајца. Видећи иностранце гдје продиру у срце кантонске области и долине Чаи-ци, ми ћемо (и при тврдој одлуци да изађемо из конзервације држава) по праву „boni possidentes“ узети у заштиту оне који је добровољно траже. Само треба ту задржати урођени патријархални живот, не увести сибирску полицију, не пошљати формалне чиновнике. Хоће ли се код нас наћи људи способни да увађају у новим крајевима здраву управу?

Док ово пишем, свемогућа Царица, почива од интрига западне дипломатије у неприступном Сианфу, а на западу проучавају се и прихваћају у теорији разни пројекти захтјева двору, који у сушности презире „варваре“....

VI.

Положај без виласка па друге државе.

Сама Немачка утрошила је сто милиона марака на рат са Китајем. Све државе

укупно потрошиле су на тај предмет више од подумилларде, осим најколосалнијих губитака Русије, у вези са манџурском жељезницом. Свака седмца тражи нове милионе. Трговина на Китајским обалама у пола се смањила, а она је у 1899 год. нарасла до 70 милиона фуната стерлинга. Трговци су тамо на прагу пропаста. У битци домородаца од разорења и плачке чилијске провинције (на далеку и на широко око Пекинга) не дају се одређивати: у нову, стварима, драгоцијеностима, и вјештини и т. д. Лишени крона и хране житељи, изгубили су грдне суме брани бјегави двора. Ако би се могла измјерити тежина казни за учињене преступе количином поднесених материјалних губитака и најжељим моралних страдањем, то је онда занета понижени и опустошени сјевер Китаја платно боксерске погрешке скупом цијеном. Народ је у рејону власти савезничке притиснут невољама које су се свалиле на земљу. Шта даље? куда ће нас довести слични страховити положај?

Докле су у Шанхају и на сјеверу Европљани очекивали грофа Валдерсеа, сви су држали, да ће са његовим долазком ишчежати сви заплети и тешкоће као дим: долази господин, он ће нас уразумити. Ну сангвинистичке наде нијесу се испуниле. Положај је постао заоштренији и неодређенији, као никад до сад. Немци озбиљно претресају питање о неизбјесној трудном походу на Сианфу, и о напавци путем реквизиције камица, у Монголији т. ј. у сфери руског утицаја, гдје ће тај начин рада узурјати сву покрајину са номадским насељењем. Китај се налази сад под петорицом победитеља у виду страшнога сфинкса, за кога се не зна, шта ће учинити или изрећи у блиској будућности. Дипломатија је неспособна, да створи ма колико подесан „modus vivendi“, мирно војујућих држава са царством „бондихана“ који се не видимо уподобљава аждајама. Улоге су се тако испрегурале, што сад нагледа, као да ови пољедњи више траже мир и спокојство, у лицу својих посланика при пустом пекиншком двору, него ли колос на земљаним ногама, који је ове године довољно унижен. Разлика у за-

јамним одношајима квази — побјеђене царевине са славним победитељима тако јако пада у очи, да се урођеници морају у чуду запитати: ко у кога моти за користан споразум, да ли ми странце, или „опет“ (!!) они нас? Зар није у самој ствари Европа, која је толико љута на боксерски покрет, пошла у Каносу удовој Китајској царици, заносећи се и љубушчујући се мишљу о установи добрих споразума са манџурском династијом преко Чин-Чинка и Ли-Хун-Чана? Па ако је тако онда се треба погледати у огледало и не противити се реалном карактеру.

Врло познати са свога фељтонског шовинизма у свијету британских публициста и географа. Archibald Colquhoun, који је ту скоро издао двије довеће књиге „China in Transformation“ и „The Overland to China and British Policy“, отворено признаје, да је сад Инглеска пала између двије столице. Она је хтјела да брза услед зацрета гомилајућих се догађаја, држећи се привидно политике „open door“, али, и паралелно са тим врло је наивно почела да учествује у заузимању и подјели Китајске територије, заступајући политику „проширења утицајне сфере“, која се никако не слаже са „open door“. Резултат је био, да је влада краљице — царице морала 1900 год. играти на Китајском приморју сувише нечасну улогу, војска (нарочито индијска) била је просто декоративна наизвијајући подмјех у срањењу, са јуначком немачком и јапанском, а нарочито са руском војском. Флота једва да се може равнати са немачком, па може бити и слабија, ако се не пошљу бољи бродови. Басен Јап-Чински, представља ges nullius, а инглеска штампа нестрпљиво надала се, да ће се њиме овладати. Међутим Немачка, Америка и Јапан, у неколико пријете, да заједно британске манте о приврјенству и влашћу у том благодетном рејону. Шта ће радити „царица мора“ при ријешњу Китајског питања концертном држава. По приватним вјестима, она са својом обичном тактиком повела је са виласким посланицима уговор и све помисла да изигра друге, да скине скоруп са каше коју су сви закували, и да поврати себи (на сваг-

да) претстиј на делеком истоку. Нама од таквих еквилибристичких управљења не може бити ни вајде ни штете. Што вјештије и разноликије буду се она произвођила, тим је поучљивије посматрати их са стране.

У једној од мојих депеша „С. П. Вјед.“ са далеког истока, рекао сам: „Политички положај савним је загонетан, незадовољавајући, послје побједе руске војске, побјеђени предно хтио је мира, он је молио за мир. Тад је већина савезника свим могућим средствима спречила Ли-Хун-Чану, да отпочне преговоре, а сада Валдерес улази у Пекинг као триумфатор, па кости наших војника самопоуздано сталли су Немци, они вријеђају и угњетавају народ. Под изговором, да се са одиљалим двором не може правилно сносити, а немачка политика диве осветом и разорањем. Китајци упуно избјегавају мирно ријешње тим више, што најдочки претенци, које желе, да узму од Китаја, које увеличанају Аустријани и Талијани, у толикој мјери појачавају захте, да је сваки мирни поход немогућ. Расположење је ужасно; неразборита олош у вези са свуда скитајућом се мјесном војском, кадра је да повтори пекиншко заробљење у већим размјерима.“ На жалост, што је тад, у јесен, речено, остаје у пуној снази и сад, кад у томе мрачном, смраљивом и загуљивом подручју, који се још из незнања сматра за престоницу Китаја (али куда указу бондихана долазе преко Шанхаја, одољивајући за не колико дана) горући занос почиње да олађује друштвеним и државним дјелатницама који су од питања о преговорима св. виласки вргнути „Колосом“, начинили предмет задовољења личне овете и изговор за потпуно dolce far niente, за ту аниму, док се су наивни саотачственици код куће, на гападу, очекивали и очекују разнаша решење неразумног по суштини Китајског проблема. Прије свега оно мора бити постављено у зависност од претходног савезног ваздуха и дневне свјетлости.

изглед на читаво скадарско језеро и долину Бојане на високе масе албанске Проклетије, а на сјенеристичку на тамне сливете високих прворогорских планина.

Но на жалост, приближивши се тврђави, дознасмо, да је скадарски ватија забранио улазак у тврђаву.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Српска добротвор Исидор Добровић.

Привредом овогодинашње главне скупштине Српске Банке одредио је познати српски добротвор г. Исидор Добровић из Дарувара опет двије хиљаде круна у сврху да се шаљу ваљани љаци из Славоније у свијет у шегрте на изучавање свакаких, ваљаних и корисних заната.

Уз Добровића придружи се одмах и одлични трговац г. Ђорђе Лагвић из Пакраца исто тако са двије хиљаде круна, а остали пријатељи који се затекоше у том разговору споразумјеше се између себе и намакоше и од своје стране још трећу хиљаду фиорина у исту сврху.

Исидорова љуба, госпођа Кристина, као што смо читали ових дана, положила је у исто вријеме добротворној задрузи Српкиња у Загребу хиљаду круна за оснивање српског дјенојачког пансионата, који ће се можда отворити још ове или идуће године.

У Срба бјеше одувек племенитих људи и великих добротвора, који су чинили колико су могли и како су умјели, који су нам подигли и одржали наше народне установе.

Досад су нарочито стипендије осниване на велике науке и школе, а Добровић даје чисто нов правац. Он почиње из темеља, сасвим одоздо.

Док се један доктор постави на поге треба десет хиљада фиорина, — вели Добровић, — а том сумом може се из ништа подићи и упутити толико стотина шегрта. Ти шегрти гледаће свога посла, журеће се, тећи ће и стећи данас сјутра, па нека они онда искољују, дижу своју дјецу навише.

Добровић хоће из темеља, хоће да поможе многој сиротињи, да јој скида мрену с очију!

Ево што вели „Привредник“ у 2 броју од 1900. године о нашем врлом, али скромном старини:

„Пратећи будним и живим очима живот и јаде свога народа, особито у горњој Славонији, дошао је до увијења, да се не могу и неће тамо поправити прилике српског народа, док се не подигне опет ново, чино, српско, занатлијско и трговачко колено.

И отац му поче од малог као лицеитар, послје као трговац. И он се подиже из ништа од шегрта, а данас је угледан и богат трговац, који данас већ обилато помаже на живота сваку српску ствар. Исидор зна и вели: ако хоћемо да се окрене на боље, треба да се омладина одаје занату и трговини. Али како ће сиротиња јадна макар и у шегрте, кад не зна како и кад, кад нема чим? Намјештаље дјеце, уз то нужна писарија, управа и т. д. скопчано је са великим трошковима.

Муку ту ето и разумједо и познаде и осјети овај српски родољуб, па је ових дана положио код управе „Привредника“ 2000 круна са изричним начјеном, да се упућују ваљани а сиромашни младићи који полазе у свијет у шегрте, да изуче свакојаке добре и корисне занате.

Тако ето удари овај разумни и пронађави Србин темељ новом бујнијем предузећу и напретку подмлатка који се посвећује поштеном раду и заради. И тај лијепо примјер подетретику поштоватеље и пријатеље Исидорове и они у онај мах сабраше намају себе у трен ока још 4000 круна која се сува прикључи Добрићеву.

Његов примјер подетаћи ће сигурно још многе друге родољубе Србе, да у то име одвоје колико ко хоће и може, али свака бар по његово.

Док су Срби трговци и занатлије још у кријенским рукама држали привредне и прометне конне од Будима до Солуна и од Арада до Бара, онда нам је све пјевало, онда смо у свему добро стајали, онда бјесмо угледни, напредни и ушљивни. Ти људи подигоше многе и велике српске задужбине, фондације и стипендије, али према тадашњим приликама и погледима не сјетиме се ни они ни покољена послјење њих, заборањемо сви да за Србина без рада и привреде ни господства нема ништа може бити.

И наш Добровић санјетује и упућује сваком приликом нашу омладину како су Срби нецугили рад, зараду, трговину, занате и капитале, журећи се за господством. Једно нецугисмо, друго не стигосмо, остасмо празних руку на цједилу, обезглављени, збунени.

И занета би требало, као што Добровић добро каже, да наши добротвори, а нарочито трговци и занатлије бар одсад у првом реду на унапређење српског, трговачког и занатлијског подмлатка мисле, и на ту сврху да заједнају. Лако је, т. ј. једитије је, 100 и 200 шегрта, чести-

тих привредника подићи и упутити, док се петом сумом школује једва један господин, чиновник и т. д. Трговци и занатлије стоје у вјечитој и директној вези са својим народом, отуд су они нама, особито у ово вријеме, поред ваљаних свештеника, учитеља, можда најпотребнији. И ноћна и свако знање, да уђе у народ, мора пријећи преко трговаца и занатлија; отуд какви трговци и занатлије, такав је и народ. Свјесни и родољубиви занатлије и трговци уносе свијест и родољубље и у народ.

И наша је срећа што се у нас јављају у тешка доба и времена из народа људи не само са срећним мислима, него и са узорним радом, Добровић каза и показа, шта треба и како треба, а ми смо увјерени да он усамљен остати неће, и онда су народу нашем обезбијењени срећнији дани и љепша будућност. Прослављајући се поједини, прославља се народ, а са народа враћа се онда опет слава на појединца. А веће славе нема, него живјети и радити за мили народ свој. Дичнијег нам рада сада нема, нег гдје Добровић поче, ми да наставимо у славу народну, а на дику своју.

Г. Исидор Добровић у осталом је стари познатији српски свијету. Ко је био 1894 у Загребу на значајној конференцији оснивача Српске Банке, томе је зацјело у намети оригинална, појава овога нашег добротворнога.

Сјећамо се те конференције у загребској српској антономној школи, на којој је конференцији предавао сад већ покојни септембир Брашко Јовановић, који је са својом госпођом Јеленом загребској школи своју кућу приложио у вриједности од 60 000 круна.

Сјећамо се и данас још како устаје Добровић, па проговара кријенским али државним гласом:

— Браћо! Ево ме видите, остарио сам, али до данас не видјех још српске школе, па се радујем да ме овај лијепо састајак у ту прилику доведе. Не зна нико како се срећан осјећам, да сам то доживио, па с тога предајем и молим да ми сад ондје покупимо и приложимо, ко колико хоће и може, па да се за тај новац упишу одмах акције Српске Банке за загребску српску школу.

Приједлог се прихвати радосно (бјеше их још других доста који догда не видјеше своје српске школе) и сабра се неколико стотина феринта роду на радост, а школи и дјети на утјеху.

Али се Исидор Добровић не задовољи тијем успјехом. Српска школа оста му на срцу, те кад се врати у Дарувар, подиже тај исти Исидор Добровић са Костом Јовановићем, Јоном Цигановићем и осталим честитим друштвом српску школу у Дарувару.

Је ли онда чуда да такви људи и даље бригу воде и темеље ударају, како ће те своје и друге српске ђаке упућивати и помагати, да се отиснују даље у свијет у шегрте, да уче школу живота и да се враћају опет у свој крај, па да буду нови Добровићи, Текслије, Боде, Баљани, Кулићи, Гавриловићи, Јагазовићи, Дрљаче и многи други; да постају одлични Срби привредници и племенити народни добротвори, којих ће се имена у Српству проносити и славити док је свијет и вијека!

Занета смијемо рећи да се Срби опет свуда и у свему обилније, смишљеније, усјешеније и на боље, напријед крећу.

Главни је да се иза толиког застоја готово већ у свима српским крајевима бар колико толико напријед пошло, а кад се на боље окрене, онда је већ даље лако.

Српски народ је чин и бистар, па кад се свуд још боље и до краја схвати, како треба и што гдје треба чинити, онда ће и тамо гдје можда још чама влада, онда ће Срби свуд живо, оштро и успјешно у свему напредовати. Дао Бог хиљадици нам се Добровић не само Исидори у Дарувару и Мирку у Босанској Крупи, већ свуд од Будима до Солуна, од Арада до Бара, па и даље, свуд по пространој српској отаџбини гдје Срби живи, и гдје кријенски српски народни дух живи!¹⁴

Та струка запарљожена је у нас ужасно, нарочито од посљедних десетина година, ма да су Срби трговци и занатлије као такви некад, а то не бјеше давно, од Дубровика, Трета на према Лајпцигу и преко Беча и Будима до Цариграда, па Одесе, Новгорода (дакле кроз цијелу средњу Јевропу) имали најглавнију заслугу и као привредници водили најодлучнију ријеч.

По у нас се у посљедње вријеме поред овога, онога, свачега, баш на привреду некуд сасвим заборавило, па баш зато особито радосно биљежимо правац који наш Исидор Добровић са својим пријатељима и поштоватељима опет боље уочава, више уважава, па се ето, још жив, здрав, чин, сваке године радо и вољно залаже и дјелом доказује, да има у нас и данас одличних људи, као што их увјек бјеше који не заборавају да су се сами подигли од шегрта на одличан положај.

Треба нам занета и то те како Срба Добровићевих погледа, не би ли Срби као трговци и занатлије повратили, макар ко-

лико толико положај који смо заузимали и лудо, непромишљено изгубили.

Потребите способности и врлина бјеше одувек, а има и данас у Срба, само треба дати повода и прилике да се ваљани Срби опет маше и обилније посвећују привредним пословима. Успијемо ли опет у томе; онда ће нам опет и све остало живнути новим, свијежим животом.

Зато и поздрављамо свога честитог старину Исидора Добровића у првом реду као српског добротвора, али још више као човјека, који нас изазива да се сви задебимо у његове мисли, у његове тежње, па да се све више шире и множи круг његових пријатеља, поштоватеља, једномишљеника, сљедоватеља и свих осталих који ће се на њега угледати у том правцу на срећу и корист српског народа.

Срби немају ни од кога ничему да се надају или да се у кога удају, зато морају све своје послове до краја свршавати, јер ако ми нећемо сами, неће нико други за нас.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 13 априла.

Полагање темеља дома умоболних.

На Браленовици близу Даниловграда 4. априла свечано је положен темељ Дому Умоболних, на коју сврху са Цетиња су били пошли тамо г. сердар Раде Пламенац и г. Шпиро Поповић, чланови главног одбора за градњу овог хуманитарног завода. Мјесни свештеник, г. поп Јован Велашевић, у присуству поменутих одборника, цијелог брдског мјесног одбора, и мјесних власти изврши освешћење темеља, окропивши га свуда околом освешћеном водом, уз појање пјесца „Спаси Господи људи твоја.“ За тим је г. сердар Раде Пламенац са г. Шпиром Поповићем и командиром Влажом Бошковићем положио камен темељац, изговориши ове ријечи: „Срећан почетак зидања овога дома!“ а сви присутни одговорилише: „Амин!“ Овај религиозни обред завршен је сходном бесједом свештеника Велашевића, послје којег је говорио и мјесни учитељ г. Ј. Јовановић о овом хуманитарном заводу. Свечаност је завршена бурним усклицима: „Живио Господар!“ За тим је слиједила закуска, коју су приредили предузимачи грађевине на лицу мјеста; а у вароши је одбор приредио објед члановима мјесног одбора и мјесним главарицама, који су се трудили у корист ове хуманитарне установе. — Тај дан је и водовод на Браленовици отворен, који ће служити не само за грађевину, него и за сва идућа времена овоме Дому Умоболних.

Чланови главног одбора о свему су телеграфом извјестили Њ. Краљ. В. Господара на Цетиње, и Њ. Краљ. В. Њагињу Милењу у Бару, као покровитељину овог подухећа.

† Милош Ђуров Мијушковић из Токлића преминуо је у свом родном мјесту, оставивши лијепо име као храбри јунак и поштени човјек. Служио је при блаженопочившем Њазу Данилу као каплахија, коју је службу наставио и при срећновладајућем нашем Господару пуне 36 година. Био је сакрањен о трошку Њ. Краљ. В. Господара, који је на ту сврху паредио, да пође на погреб вриједном Црногорцу г. Марку Газиводе, адјутант министра рата, што најбоље потврђује врлине покојникове Лака му родна земља! Вјечни покој души његовој!

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

ПARIЗ, 8 априла. — Долкасе је отпутовао у Петроград.

СОФИЈА, 9 априла. — Мацедонски конгрес изабрао је Михаиловског за пресједника главног одбора. Умјерена странка побједила је.

МАДРИД, 9 априла. — Анти-клерикални метинг објавио је рат клерикализму, тражећи да се црква одијели од државе, и да се суспендирају језуитске конгрегације.

ПЕТРОГРАД, 10 априла. — Долкасе је стигао. дочекан француским послаником Монтебелом и представником Ламздорфа.

ПЕТРОГРАД, 11 априла. — Долкасе и Ламздорф измјенили су посјете.

ЛОНДОН, 11 априла. — Један батаљон стријељачки близу Корканије хтио стати у баракама и био је разоружан.

БЕЧ, 12 априла. — У рајхсрату социјалисти су предложили да се укине закон, који брани од увреда чланове царске фамилије, при расправи односно познатог држања Арцидуке Франца Фердинанда према

клерикалима, што је изазвало жестоке призоре. Предлог је одбијен.

ПЕТРОГРАД, 12 априла. — У част Долкасе Ламздорф је дао гала-објед.

РИМ, 12 априла. — Чуо се потрес у околини Рима, Бокадишапа, Фраскати и другим мјестима.

ПЕТРОГРАД, 13 априла. — Долкасе са Ламздорфом стигао је у Царское Село, био примљен од Цара и Царице и са Ламздорфом позван на ручак. Јучер је Монтебело у част Долкасеа дао објед, а данас министар Вите.

Англо-бурски рат.

ПРЕТОРИЈА, 10 априла. — Једно одјељење Бура од 106 друга с оружјем предало се код Миделбурга.

ЛОНДОН, 13 априла. — Листови доносе из Преторије, да је мајор Твифард са својом војском пао у засједу код Бадфонтеа. Твифард је пао мртав, а војска послје јуначког отпора заробљена је.

Догађаји у Китају.

ЛОНДОН, 11 априла. — Влада је изјавила у доњој кући, да није било говора о наименовању инглеског генерала за заповједника у Китају.

БЕРЛИН, 11 априла. — Валдерзо јавља, да је Ли-Хунг-Чанг саопштио, да се војска повлачи у правцу Шансиа.

Објава.

И по трећи пут износи се на јавној продаји кућа госп. кап. Анашије Милачића, постојећа у овој вароши.

Продаја исте биће 1. Маја ово године.

Ко би речену желлио купити нека се поменутога дана, ради погодбе, пријави потписатој Управи, али без обзира на услове плаћања, изношене објавом ове Управе од 22 Децембра прошле године број 2954, јер су они поништени.

Број 423.

Цетиње, 22. Фебруара 1901.

Управа

Општине вароши Цетиња.

Број 20
71 (4-4)

О Г Л А С

Према ријешењу Њ. Окр. Суда Варског, број 144 од 16 марта 1901 г. овим се износи на јавну продају доле означено имање пок. Марка Талуше из Бара за намир његових дугова — односно његових наследника.

Имање се састоји из:

а) Кућа двокатна, која је дуга 9 м., а широка 5 м.; доњи приземни кат је коноба, а на горњем кату налазе се двије собе и кухиња, од којих је једна соба широка 3 м., друга 2 50 м., а кухиња 2 60 м. — сва три одјељења дуга по 5 м.

б) Око куће обор ограђен авлијом, а простран 200 кв. мет.

в) У обору сопствена бистерија.

г) Башта ниже авлије дуга 32 м., а широка 22 м., у истој око 10 коријена разног насталог воћа.

Кућа се налази у доста рђавом стању, а све горње имање граничи: од истока Ђека Вуковића кућом и баштом; од запада Иво Андрић кућом и баштом; од сјевера и југа путем Међу горњим границама наведено имање удијељено је круна 600.

Позивају се сви они, који би жељели речено имање купити, или имају какво стварно право над истим; као и они, који имају право прече куће над горњим имањем, да, при уз кауцију од 10% од вриједности, присуствују распродаји.

Лицитација ће се обављати у канцеларији Окр. Суда Варског и то прва 30 дана од посљедњег изласка овог огласа овдје у 3 часа по подне, друга опет за 30 дана од ове, а трећа након 30 дана од друге у горе означеном часу.

На горње два рока горе пмање неће се предати испод процијењене вриједности, већ на трећем року, али не испод 2/3 процјене.

Бар, 22 Марта 1901.

из КАНЦ ОКР СУДА.

Број 43
276 (2-2)